

colecția
RÂSUL
LUMII

Woody Allen (n. 1935, New York) este de fapt Allen Stewart Kohnsberg – regizor, scenarist, actor, producător, scriitor, arteziană de vorbe spumoase, campion al iconoclasmului și al incorectitudinii politice. Contestatar prin excelență, pune la grea încercare răbdarea celor din jur – colegi, profesori, medici etc. E indisciplinat și nepoliticos, străduindu-se să-și ascundă natura timidă, chiar retractilă. Reușește să se facă exmatriculat, din cauza obrăznicilor repetate și a lipsei de chef pentru școală. Îi plac sporturile de echipă, învață să cânte la clarinet și își descoperă puterea de-a găsi replici memorabile în orice situație. Devine colaborator al unor programe TV și pășește astfel în lumea showbizului. Colecționează cu aceeași ușurință premii (Oscar, Globul de Aur, BAFTA, César) și soții sau prietene (Harlene Rosen, Louise Lasser, Mia Farrow, Diane Keaton, Soon-Yi Previn). Regizează o serie de filme foarte cunoscute (*Trandafirul roșu din Cairo*, *Annie Hall*, *Manhattan*, *Ia banii și fugi*, *Soți și soții*, *Zelig*, *Blestemul scorpionului de jad*, *Viața lui Harry* etc.). Este autorul volumelor *Side Effects*, *Getting Even*, *Without Feathers*, *Play It Again, Sam*, *Don't Drink the Water*, *Hannah and Her Sisters*, *Death, God*, *The Floating Lightbulb* și *Mere Anarchy* (trad. rom. *Anarhie pură*, Humanitas, 2008).

WOODY ALLEN

Apărarea invocă nebunia

Traducere din engleză
de RUXANDRA ANA

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Coordonatorul colecției: Radu Paraschivescu

Redactor: Radu Paraschivescu

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Anca Drăghici

DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la C.N.I. „Coresi” S.A.

Woody Allen

The Insanity Defense

Copyright © 2007 by Woody Allen

All rights reserved.

Published by arrangement with Random House,
an imprint of Random House, Inc.

© HUMANITAS, 2010, pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-50-2701-8

Descrierea CIP este disponibilă

la Biblioteca Națională a României

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30

C.P.C.E. – CP 14, București

e-mail: cpp@humanitas.ro

www.libhumanitas.ro

Listele lui Metterling

Venal & Sons a publicat, în sfârșit, îndelung așteptatul prim volum din listele de curățătorie ale lui Metterling (*Colecția listelor de curățătorie ale lui Hans Metterling*, vol. I, 437 pp. plus xxxii pagini introducere; indice; \$18.75), cu eruditele comentarii ale renumitului academician Günther Eisenbud. Decizia de a publica aceste lucrări separat, înainte de finalizarea imensei *opere* de patru volume, este și binevenită, și inteligentă, pentru că această carte încăpățânată și strălucitoare va pune numaidecât capăt zvonurilor că Venal & Sons, după încasări consistente din romanele, piesele de teatru și caietele, jurnalele și scrisorile lui Metterling, era pur și simplu în căutarea unor noi profituri din aceeași sursă. Cât de tare s-au înșelat clevetitorii! Într-adevăr, prima listă a lui Metterling

LISTA NR. 1

6 per. chiloți

4 maiouri

6 per. șosete albastre

4 cămăși albastre

2 cămăși albe

6 batiste

Fără apret

servește drept introducere perfectă în opera acestui geniu chinuit, cunoscut contemporanilor drept „Ciudatul din Praga“. Lista a fost mângălită la iuțeală, în timp ce Metterling scria *Confesiunile unei brânze monstruoase*, acea operă de o

semnificație filozofică amuțitoare, în care demonstra nu numai că, în privința universului, Kant se înșelase, ci și că nu încasase niciodată un cec. Disprețul lui Metterling față de apret e tipic pentru acea perioadă, iar când rufele din acest maldăr i-au fost returnate prea bătoase, Metterling a devenit irascibil și depresiv. Proprietăreasa lui, Frau Weiser, le-a explicat prietenilor că „Herr Metterling n-a mai ieșit de câteva zile din camera lui, unde plânge pentru că i-au apretat chiloții“. Bineînțeles, Breuer a explicat deja relația dintre lenjeria țeapănă și senzația constantă a lui Metterling că era vorbit pe la spate de bărbați gușați (*Metterling: Psihoza paranoico-depresivă și listele timpurii*, Zeiss Press). Tema incapacității de-a urma instrucțiunile apare în singura piesă a lui Metterling, *Astm*, când Needleman aduce din greșeală mingea de tenis blestemată în Valhalla.

Enigma evidentă din cea de-a doua listă

LISTA NR. 2

7 per. chiloți

5 maiouri

7 per. șosete negre

6 cămăși albastre

6 batiste

Fără apret

sunt cele șapte perechi de șosete negre, din moment ce se știe de multă vreme că Metterling era profund atașat de culoarea albastră. Într-adevăr, ani la rând, simpla menționare a oricărei alte culori îl înfuria, iar odată Metterling l-a împins pe Rilke în miere pentru că poetul spusese că prefera femeile cu ochi căprui. Conform Annei Freud („Șosetele lui Metterling ca expresie a mamei falice“, *Jurnal de psihanaliză*, nov. 1935), trecerea bruscă la accesorii mai închise la culoare e legată de nefericirea produsă de „Incidentul Bayreuth“. Acolo, în timpul primului act din *Tristan*, Metterling a

strănutat și i-a zburat peruca unuia dintre cei mai bogați clienți ai operei. Publicul a început să se agite, dar Wagner l-a apărat rostind replica de pe-acum celebră „Toată lumea strănută”. În clipa aceea, Cosima Wagner a izbucnit în plâns și l-a acuzat pe Metterling că sabota opera soțului său.

Faptul că Metterling avea anumite afinități pentru Cosima Wagner e, fără îndoială, adevărat, și știm că a luat-o de mână o dată la Leipzig și încă o dată, patru ani mai târziu, pe valea Ruhrului. În Danzig a făcut niște remarci subtile despre tibia ei în timpul unei furtuni, iar ea a decis că era mai bine să nu-l mai vadă vreodată. Întorcându-se acasă într-o stare de epuizare, Metterling a scris *Gândurile unui pui* și le-a dedicat soților Wagner manuscrisul original. Când aceștia l-au folosit ca să proptească piciorul scurt al unei mese de bucătărie, Metterling a devenit tot mai ursuz și a trecut la șosete în culori închise. Menajera l-a implorat să-și păstreze iubita culoare albastră sau măcar să încerce un maro, dar Metterling a înjurat-o, spunând: „Curvă! De ce nu în carouri, ha?”

În a treia listă:

LISTA NR. 3

6 batiste

5 maiouri

8 per. șosete

3 cearșafuri

2 fețe de pernă

sunt menționate pentru prima dată așternuturile de pat. Metterling era foarte atașat de așternuturi, mai ales de fețele de pernă, pe care el și sora lui obișnuiau să și le pună pe cap în copilărie, jucându-se de-a fantomele, asta până când într-o zi Metterling a căzut într-o carieră de piatră. Îi plăcea să doarmă în așternuturi proaspete, și la fel și personajelor lui ficționale. Horst Wasserman, lăcătușul impotent din *File de hering*, ucide pentru un set nou de așternuturi,

iar Jenny, din *Degetul păstorului*, e gata să se culce cu Klineman (pe care-l urăște din cauză că-i unge mama cu unt) „dacă asta înseamnă că pot să mă culc în niște așternuturi fine“. Este o tragedie că spălătoria nu reușea niciodată să-l satisfacă pe Metterling în privința așternuturilor, dar a susține, cum a făcut-o Pfaltz, că această consternare l-a împiedicat să termine *Încotro mergi, cretinule?* este absurd. Lui Metterling îi plăcea luxul de a-și trimite așternuturile la curățătorie, dar nu era dependent de asta.

Ce l-a împiedicat pe Metterling să-și finalizeze îndelung planificatul volum de poezie a fost o iubire neîmplinită, care apare în „Faimoasa listă numărul patru“:

LISTA NR. 4

7 per. chiloți

6 batiste

6 maiouri

7 per. șosete negre

Fără apret

Serviciu special de o zi

În 1884, Metterling a cunoscut-o pe Lou Andreas-Salomé și aflăm că, dintr-odată, a cerut ca rufele să-i fie spălate zilnic. De fapt, Nietzsche a fost cel care le-a făcut cunoștință celor doi, spunându-i lui Lou că Metterling era fie un geniu, fie un idiot – să încerce ea să-și dea seama. În acea perioadă, serviciul special de o zi devenea tot mai răspândit pe continent, mai ales în rândul intelectualilor, iar Metterling a primit cu încântare inovația. În primul rând pentru că era un serviciu prompt, iar Metterling iubea promptitudinea. La întâlniri apărea întotdeauna devreme – uneori cu câteva zile mai devreme, astfel încât să fie cazat în camera de oaspeți. Și Lou adora livrările zilnice de rufe proaspete. Se bucura ca un copil și adeseori îl lua pe Metterling la plimbare în pădure și acolo desfăcea ultima legătură. Îi iubea

maiourile și batistele, dar cel mai mult îi venera chiloții. I-a scris lui Nietzsche că erau cel mai înălțător lucru pe care-l întâlnise vreodată, incluzând aici *Așa grăit-a Zarathustra*. Nietzsche a reacționat ca un domn, dar a fost mereu invidios pe lenjeria de corp a lui Metterling, spunându-le prietenilor apropiați că o considera „de un hegelianism extrem”. Lou Salomé și Metterling s-au despărțit după Marea Foamete de Melasă din 1886 și, chiar dacă Metterling a iertat-o pe Lou, ea a continuat să spună despre el că avea „o minte bună de spitalizat”.

A cincea listă

LISTA NR. 5

6 maiouri

6 chiloți

6 batiste

i-a pus mereu în încurcătură pe cercetători, în principal din cauza absenței totale a șosetelor. (Mai mult, Thomas Mann, care a scris ceva mai târziu, a devenit atât de preocupat de problemă, încât a scris o piesă pe tema aceasta, *Ciorapii lui Moise*, pe care a scăpat-o din greșeală într-un canal.) De ce oare acest gigant al literaturii și-a scos atât de brusc șosetele de pe lista săptămânală? Nu a fost, așa cum susțin unii învățați, un semn al nebuniei care urma să pună stăpânire pe el, chiar dacă Metterling avea deja niște apucături ciudate. În primul rând, credea fie că este urmărit, fie că urmărește pe cineva. Le-a vorbit prietenilor apropiați despre o conspirație guvernamentală al cărei scop era să-i fure bărbia și odată, aflat în vacanță în Jena, n-a putut rosti altceva decât cuvântul „vânăță” timp de patru zile la rând. Totuși, aceste atacuri erau sporadice și nu explică șosetele lipsă. La fel cum nu le explică nici imitarea lui Kafka, omul care, copleșit de vină, renunțase pentru o scurtă perioadă de timp să poarte șosete. Dar Eisenbud

ne asigură că Metterling a continuat să poarte șosete. Pur și simplu a încetat să le dea la curățat! De ce? Pentru că în acea vreme își angajase o nouă menajeră, Frau Milner, care fusese de acord să-i spele șosetele de mână – un gest care-l mișcase atât de mult pe Metterling, încât îi lăsase femeii întreaga lui avere, care consta într-o pălărie neagră și niște tutun. Ea apare și în alegoria lui comică, *Sângele mamei Brandt*, în rolul Hildei.

În mod evident, personalitatea lui Metterling dădea semne de criză în jurul anului 1894, dacă e să ne luăm după lista a șasea:

LISTA NR. 6

25 batiste

1 maiou

5 chiloți

1 șosetă

și nu trebuie să ne surprindă informația că în această perioadă Metterling a început să meargă la terapie la Freud. Pe Freud îl cunoscuse cu ani în urmă la Viena, unde asistaseră împreună la spectacolul *Oedip*, de unde Freud, pe care-l trecuseră niște transpirații reci, fusese scos afară cu ajutorul celor din jur. Ședințele lor erau furtunoase, dacă e să dăm crezare notițelor lui Freud, iar Metterling era ostil. Odată l-a amenințat pe Freud că-i apretează barba și-i spunea adeseori că-i amintea de tipul care-i spăla rufe. Treptat, a ieșit la iveală relația neobișnuită pe care Metterling o avea cu tatăl lui. (Studentii care se ocupă de Metterling sunt deja familiarizați cu figura tatălui său, un oficial mărunț, care-l batjocorea adeseori pe Metterling, comparându-l cu un cârnat.) Freud notează un vis cheie pe care i l-a împărtășit Metterling:

Sunt la o petrecere cu niște prieteni când, dintr-odată, intră un bărbat care duce în lesă un castron cu supă. Îmi acuză lenjeria

apărarea invocă nebunia

intimă de trădare și unei doamne care sare să mă apere îi cade fruntea. În vis mi se pare amuzant, așa că râd. În scurt timp, toată lumea râde, în afară de tipul de la curățătorie, care pare serios și-și toarnă budincă în urechi. Intră tata, înșfacă fruntea doamnei și o ia la goană cu ea. Aleargă până într-o piață publică, strigând „În sfârșit! În sfârșit! O frunte numai a mea. Acum nu va mai trebui să mă bazez exclusiv pe prostul ăla de fiu-meu.“ Lucrul ăsta mă deprimă în vis și dintr-odată mă cuprinde dorința de-a săruta rufele primarului. (Aici pacientul începe să plângă și uită restul visului.)

Cu concluziile desprinse din acest vis, Freud l-a putut ajuta pe Metterling, iar cei doi s-au împrietenit în afara ședințelor de terapie, chiar dacă Freud nu avea să-l lase niciodată pe Metterling să stea în spatele lui.

S-a anunțat că în volumul II Eisenbud va trece în revistă Listele 7-25, inclusiv anii în care Metterling avea o „spălătoare personală“, și patetica neînțelegere cu chinezii de la colț.

Această carte cuprinde trei texte ale lui Woody Allen publicate anterior de Random House, Inc.: *Getting Even* (1971), copyright © 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971 and copyright renewed 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999 by Woody Allen; *Without Feathers* (1975), copyright 1972, 1973, 1974, 1975 and copyright renewed 2000, 2001, 2002, 2003 by Woody Allen; and *Side Effects* (1980); copyright © 1975, 1976, 1977, 1979, 1980 and copyright renewed 2003, 2004, 2005 by Woody Allen.

Cuprins

Listele lui Metterling	5
O privire asupra crimei organizate	12
Memoriile lui Schmeed	17
Filozofia mea	23
Da, dar ar putea motorul cu aburi să facă asta?	29
Buletin de primăvară	34
Povești despre hasidism, cu un ghid al interpretării lor de renumitul cărturar	39
Documentele Gossage-Vardebedian	45
Însemnări din țara grașilor	53
O amintire din anii '20	59
Contele Dracula	63
Puțin mai tare, vă rog	68
Conversații cu Helmholtz	75
Viva Vargas!	82
Descoperirea și întrebuințarea petei false de cerneală	90
Dl. Mare și Tare	93
Selecții din <i>Caietele Allen</i>	103
Examinând fenomenele paranormale	109
Un ghid al baletelor minore	116
Sulurile de pergament	122
Târfa din Mensa	127
Eseurile timpurii	135
Un scurt și totuși necesar ghid de nesupunere civică	140
Măsurarea istețimii cu inspectorul Ford	144
Geniul irlandez	151
Povești fantastice și fiare mitologice	158
Dar delicat... foarte delicat	163
Dacă impresioniștii ar fi fost dentiști	166

woody allen

Fără kaddish pentru Weinstein	172
Vremuri bune: o amintire verbală	178
Originile argoului	185
În amintirea lui Needleman	190
Condamnatul	196
Refuzat de destin	204
Amenințarea OZN-urilor	211
Apărarea mea	218
Episodul Kugelmass	224
Discursul meu către absolvenți	239
Dieta	243
Povestea nebunului	250
Amintiri: locuri și oameni	258
Vremurile infame în care trăim	263
Un pas uriaș pentru omenire	268
Cel mai superficial om	276
Fabrizio: Critică și reacții	288
Revanșa	294